רשימות חוברת קסח

בס״ד.

פתח דבר

לקראת ש״פ לך לך, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ״ק אדמו״ר זי״ע שרשם לעצמו — ב׳ הערות על מכתבי אביו כ״ק הרה״ג והרה״ח וכו׳ מהור״ר לוי יצחק ז״ל, הערה א׳ — בענין וידוי מעשר (ששייך למ״ש בפרשת השבוע (יד, כ) ״ויתן לו מעשר מכל״), והערה ב׳ — בענין האריכות בד׳ רבתי דאחד.

לשלימות הענין — נדפס גם מכתבו של כ״ק הרלוי״צ ז״ל (מי״ט שבט תרצ״ב), מענה על ההערות בענין וידוי מעשר.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו״ר בעצמו בכתי״ק, בא גם פיענוח ותיבות־קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה״ג, שנערכו ע״י המו״ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו׳ דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים״

עש״ק פ׳ לך לך, ה׳תשנ״ט

ברוקלין, נ.י.

הערות

— ע״פ פשוט: אפשר הי׳ להיות וידוי מעשר רק אחרי שנת ג׳ או ו׳, דהוידוי קאי גם על מעשר עני, ומעשר עני הפרישו רק בשנת ג׳. וע״פ סברא צריך ליסמך הוידוי כל כמה דאפשר, דלמה יאחרוהו? ואין מעבירין על המצות וכו׳.

ובאמת — בירוש׳ מע״ש פ״ה ה״ג איתא חד אב״א דמתודין רק בשנת ה׳. ואב״א דבד׳ או בה׳ (ואולי ה׳ לאו דוקא. וגם בו׳ אפשר).

— הא דכתב הרמב״ם מי שאין לו אלא מע״ש בלבד מתודה וכו׳. נראה דמע״ש לאו דוקא ובכל המעשרות הדין כן, דמאי שנא. וכן משמע ג״כ מהטעם שנתן לדין זה: ״שעיקר הוידוי במעשר הוא״. כן מסוף דבריו ״אבל מי שאין לו אלא תרומה בפ״ע א״מ שאין התרומה טעונה וידוי אלא בכלל שאר המתנות״. דמשמע להדיא שרק תרומה (ותרומת מעשר) שנתרבה מרבוי דוגם נתתי א״מ ולא מע״ע או מעשר ראשון.

והא דקאמר ״מע״ש״ אפ״ל דבמתנ׳ (בכורים פ״ב מ״ב) המקור לדין זה קאי במע״ש (משום דנקט עוד דברים, שאינם אלא במע״ש), ולכן העתיק כן גם הרמב״ם. כדרכו להביא דין המפורש להדיא. וכדאיתא בכללי הרמב״ם

ואדרבה מצינו מעלה במעשר א׳ לגבי שאר כל המעשרות לענין אמירת הוידוי בסוטה (מח:).

— טעם לקריאת פ׳ מעשרות בהקהל בירוש׳ סוטה ספ״ז שלא ישכחו תורת מעש׳.

— ברמב״ם הל׳ ע״ז פ״א ה״ג ״ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו״. ועיין במפרשיו.

— בשירי קרבן ירוש׳ סוטה ספ״ז פי׳ בירוש׳ דקסבר דהקהל בליל מוציו״ט הי׳.

ובנחמי׳ ח׳ ג׳ ״ויקרא וגו׳ מן האור עד מחצית היום״ וכמו דילפינן לענין הקהל מקריאה דעזרא — שהיתה בר״ה — מקום הקריאה ושיהי׳ בבימה (עיין תוספ׳ סוטה פ״ז. ותוד״ה כתב שם מא: מנלן דבימה מעכבא ואולי י״ל בתוספ׳ זו) אולי נילף גם הזמן שיהי׳ מן האור.

אבל בתוד"ה הנ"ל כתב "לא ביום ב' או ביום ג' אלא במוציו"ט הראשון".

<u>הערות</u> על מכתב אאמו"ר — ט"ו כסלו תרצ"ב[1]

א) מ"ש אאמו"ר[2] בענין מצות וידוי מעשר בשנה הד' והז', שזהו לפי שהוידוי תלוי במעשר עני דוקא — לכאורה אינו מוכרח, דיש לומר **ע"פ פשוט:**

אפשר הי' להיות וידוי מעשר רק אחרי שנת ג' או ו', דהוידוי קאי (לא רק על מעשר ראשון ושני, אלא) **גם על מעשר עני, ומעשר עני הפרישו רק בשנת ג'. וע"פ סברא צריך ליסמוך הוידוי לנתינת** המעשר **כל כמה דאפשר, דלמה יאחרוהו? ו"אין מעבירין על המצות"**[3] **וכו'**, ולכן זמן הוידוי אינו יכול להיות אלא אחרי שנת ג' או ו'[4].

ובאמת — בירושלמי מעשר שני פ"ה ה"ג איתא חד אב"א דמתודין רק בשנת ה', ואב"א דבד' <u>או</u> בה'[5] **(ואולי ה' לאו דוקא, וגם בו' אפשר)**, ומזה מוכח שאין זה תלוי במעשר עני דוקא, שהוא בשנה השלישית (והששית).

ב) מ"ש אאמו"ר[2] שעיקר הוידוי הונח על מעשר שני דוקא, כמ"ש הרמב"ם[6] "מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד מתודה" — הנה **הא דכתב**

---

1) המכתב נדפס (לאח"ז) בלקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' רלט ואילך. — הערות אלה שלח רבינו לאביו, ועליהם השיב לו אביו במכתב י"ט שבט תרצ"ב (שם ע' רנח ואילך).

כשסידר רבינו את מכתבי אביו ומסרם להדפסה, ציין בראש העמוד של ה"הערות": **זה צ"ל בשולי הגליון דמכ' יט שבט תרצ"ב**, שהוא מענה על הערות אלה. — לשלימות הענין בא בסוף החוברת חלק המכתב השייך לענינו.

2) שם ע' רנח.

3) פסחים סד, ב. וש"נ.

4) וראה מכתב י"ט שבט: "הערתך הא' שרצית לומר שלא הי' אפשר להיות הוידוי לא לפני שנת ד' וז', דכיון שצ"ל בוידוי כל המעשרות, ולפניהם עדיין לא הפריש מעשר עני, איך יאמר לגר ליתום כו'*, וא"כ מי יאמר שהוידוי עיקרו תלוי במעשר עני דוקא .. כתבת בעצמך שאין מעבירין על המצוות וכו'".

5) ושם: "חברייא אמרין שאינו מתודה ברביעית אלא בחמישית. א"ר הילא שאינו מעכב ודאי ברביעית אלא בחמישית. מה נפק מביניהון, עבר ונתוודה (ברביעית), על דעתיהון דחברייא פסול, על דעתי' דרבי הילא כשר" (וראה הפירושים בזה — באנציק' תלמודית ערך ודוי מעשר ע' תסד־ה).

6) הל' מעשר שני ונטע רבעי פי"א הי"ד.

---

*) כנראה שההערות שלפנינו רשם רבינו לעצמו בקיצור, ובמכתבו לאביו האריך יותר.

הרמב"ם "מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד מתודה וכו'", נראה[7] **ד"מעשר שני" לאו דוקא, ובכל המעשרות הדין כן** (שאם אין לו אלא מעשר ראשון או מעשר עני בלבד מתודה עליו), **דמאי שנא.**

וכן משמע ג"כ מהטעם שנתן לדין זה: "שעיקר הוידוי במעשר הוא" — דלא קאמר "מעשר שני", אלא "מעשר", דקאי על כל המעשרות.

וכן משמע **מסוף דבריו: "אבל מי שאין לו אלא תרומה בפני עצמה אינו מתודה שאין התרומה טעונה וידוי אלא בכלל שאר המתנות"** — דמזה **משמע להדיא שרק תרומה (ותרומת מעשר), שנתרבה מריבוי ד"וגם נתתיו"**[8], **אינו מתודה, ולא מעשר עני או מעשר ראשון** שמתודה עליהם.

והא דקאמר הרמב"ם **"מעשר שני" — אפשר לומר** שהוא משום **דבמתניתין (בכורים פ"ב מ"ב)** ששם הוא **המקור לדין זה, קאי במעשר שני** (והוא **משום דנקט** שם **עוד דברים, שאינם אלא במעשר שני), ולכן העתיק כן גם הרמב"ם, כדרכו להביא דין המפורש להדיא. וכדאיתא בכללי הרמב"ם**[9].

ואדרבה: מצינו מעלה במעשר ראשון לגבי שאר כל המעשרות לענין אמירת הוידוי — בסוטה (מח, א) "אמר ריש לקיש כל בית שאין מתודה על מעשר ראשון שוב אינו מתודה על שאר המעשרות, מאי טעמא .. הואיל ופתח בו הכתוב תחילה"[10].

ג) מ"ש **אאמו"ר**[11] **בביאור הענין שבקריאת הקהל קורין פרשת**

---

7) ראה גם חסדי דוד לתוספתא מע"ש פ"ה, יג: "והרמב"ם ז"ל .. אע"ג דלא הזכיר אלא מעשר שני, נראה דלרבותא נקטי', דאע"ג דאינו מפורש במקרא, עכ"ז הוא מעיקר הוידוי, דהקדש קאי עלי', וכ"ש מעשר ראשון ומעשר עני שמפורשים במקרא, נתתיו ללוי ולגר וכו', לאפוקי תרומה שאינה מפורשת אלא אתיא מריבוייא. ותדע שזו כוונת רבינו, שהרי מסיים שעיקר הוידוי במעשר סתם, ולא קאמר שעיקר הוידוי במעשר שני" (ופליג על הרדב"ז שכתב לא נתבאר בדברי רבינו מי שאין לו אלא מעשר ראשון אם יתודה או לא, ונראה שאינו מתודה).

8) ראה שם הי"ב: "נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, וגם נתתיו, מכלל שקדמתו מתנה אחרת והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר".

9) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב'.

10) וראה מכתב י"ט שבט (ע' רנט): "הערתך הב', שרצית לומר שמי שאין לו אלא מעשר ראשון או מעשר עני ג"כ ישנו בוידוי, והבאת סמוכים לזה (למעשר ראשון), והמימרא דר"ל בסוטה דמ"ח ע"א, להוי ידוע לך וכו'".

11) שם ע' רמא.

מעשרות — יש להעיר שנתבאר טעם לקריאת פרשת מעשרות בהקהל בירושלמי סוטה ספ"ז: שלא ישכחו תורת מעשרות[12].

ד) מ"ש אאמו"ר[11] שאמרז"ל בנדרים אברהם אבינו בן ג' שנים הכיר את בוראו, שנאמר וכו' — **יש להעיר שברמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג איתא "ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו". ועיין במפרשיו**[13].

ה) מ"ש אאמו"ר[14] לענין זמן הקהל, ש"לא נאמר שחיוב הקריאה הוא ביום דוקא .. ומ"מ אין החיוב בלילה דוקא" — **יש להעיר שבשירי קרבן לירושלמי סוטה ספ"ז פירש בירושלמי דקסבר ד"הקהל" בליל מוצאי יו"ט הי'**[15].

ולהעיר, שבנחמי' ח' ג' כתיב "ויקרא (עזרא בספר התורה) **וגו' מן האור** (של תחלת היום) **עד מחצית היום".**

וכמו דילפינן לענין הקהל מקריאה דעזרא — שהיתה בראש השנה[16] **— מקום הקריאה ושיהי' בבימה,**

(עיין תוספתא סוטה פ"ז[17]**. וראה תוד"ה כתב** (**שם מא, א**)**: "מנלן דבימה מעכבא". ואולי יש לתרץ זה בתוספתא זו, דילפינן מקריאה דעזרא),**

---

12) וראה מכתב י"ט שבט (ע' רסא): "הערתך הד'*, שבירושלמי שם אמרו טעם לקריאת פ' מעשרות ע"י שיצאו ישראל משביעית לשמינית שלא לשכח את המעשרות, להוי ידוע לך וכו'". — וראה גם "רשימות" חוברת ז' ע' 25 (קסה ס"ז).

13) ראה כסף משנה שם: "אפשר לקיים זה וזה, דבן שלש שנים הי' כשהתחיל לחשוב כו' להכיר בוראו, אבל כשהי' בן ארבעים השלים להכירו כו'" (וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 14 ואילך, ובהנסמן שם).

14) שם ע' רמו.

15) וראה מכתב י"ט שבט (ע' רס): "הערתך הג' מהשירי קרבן סוטה ספ"ז שזמן הקהל הי' בלילה .. גם אני לע"ע לא מצאתי לו חבר וכו'" (וראה גם בהנסמן באנציק' תלמודית ערך הקהל ע' תמח הערה 62).

16) "ביום אחד לחודש השביעי" (שם, ב).

17) ושם (ח): "בימה של עץ היו עושין לו בעזרה .. ר' אליעזר בן יעקב אומר בהר הבית, שנאמר (נחמי' ח) ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום וגו' ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לו לדבר וגו'" (ובפי' חסדי דוד: "הא דמייתי ראב"י קרא דגבי עזרא, אע"ג דהתם לאו מלך הוה, ולא בזמן הקהל שהוא בחג הסוכות, ובעזרא הי' בראש השנה .. מ"מ מוכיח דכמו שעזרא עשה להודיע ולהבין את התורה לכל העם, מסתמא כן עשה גם המלך בהקהל").

---

*) כנראה שבמכתב רבינו לאביו באו ההערות בסדר שונה.

אולי נילף מקריאה דעזרא **גם הזמן** דקריאת הקהל — **שיהי' מן האור** (בתחלת היום).

אבל בתוד"ה הנ"ל כתב: "לא ביום ב' או ביום ג' אלא במוצאי יו"ט הראשון".

בתוד״ה שאלמלא (ברכות ז:) ותוד״ה רגע (ע״ז ד:) משמע דגם העיי״ן נרגש במבטא. (ע״פ דקדוק).

גם ע״כ הא דמאריכין בדל״ת אין פי׳ בקריאת הדל״ת כיון שהוא בלא נקודה ובמילא נחטף לגמרי אלא יאריך במחשבתו בקריאת הדל״ת ואחרי׳ (שו״ע אדה״ז א״ח סס״א ס״ז)

ויש להעיר מהא דשופר גדול הוא רק לע״ל (מלבד הארה דיוהכ״פ משא״כ חשבון גדול (דצדקה הוא גם עתה). עיין לקו״ת והי׳ וגו׳ יתקע בשו״ג ואגה״ק ג׳ ואילך.

באמרי בינה שער הק״ש סס״ו ואילך שהדל״ת הוא כח הדבור שלמע׳ מהתחלקות כתר מל׳.

הערה למכתב אאמו"ר — כ"ד טבת תרצ"ב[1]

א) מ"ש אאמו"ר[2] בענין ד' רבתי דאחד, שמאריכין בו, "שי"ל שמה שצריך להאריך בו הוא כמו שבהכתיבה הוא צ"ל רבתי כשיעור ד' דלתי"ן, כמו"כ בהקריאה צריך להאריך בו שיורה על זה, ובע' רבתי לא שייך להאריך, כי הרי אינו נרגש בהברת המלה שמע" — הנה:

בתוד"ה שאלמלא (ברכות ז, א) ותוד"ה רגע (ע"ז ד, ב)[3], משמע, דגם העיי"ן נרגש במבטא. (וכן הוא ע"פ דקדוק).

וגם: על־כרחך הא דמאריכין בדל"ת — אין פירושו בקריאת הדל"ת, כיון שהוא בלא נקודה, ובמילא נחטף לגמרי, אלא יאריך במחשבתו בקריאת הדל"ת ואחרי' (שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ז[4]). וענין זה (להאריך במחשבתו) שייך גם בע' רבתי דשמע.

ויש להעיר מהא ד"שופר גדול" הוא רק לעתיד לבוא (מלבד הארה מבחי' שופר גדול שישנו גם בזמן הזה בשופר דיוהכ"פ, משא"כ "חשבון גדול" (דצדקה) הוא גם עתה)[5]. — עיין לקו"ת ד"ה והי' וגו' יתקע בשופר גדול[6], ואגה"ק ס"ג ואילך[7].

---

1) המכתב נדפס (לאח"ז) בלקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' רמט ואילך.

2) שם ע' רנז.

3) ושם — בפירוש דברי הגמרא "אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, והיינו דקא"ל בלעם לבלק מה אקב לא קבה א־ל ומה אזעום לא זעם ה', מלמד שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו, רגע, וכמה רגע .. רגע כמימרי'": "ואם תאמר מה הי' יכול לומר בשעת רגע (בשעה מועטת כזאת), ויש לומר (הי' אומר) כלם". — ומזה משמע, ששיעור זמן אמירת תיבת "רגע" ("רגע כמימרי'"), שיש בו אות ע', שוה לזמן אמירת תיבה שיש בה ג' אותיות רגילות — "כלם" (ללא ע'), ועכצ"ל שגם העיי"ן נרגש במבטא.

4) ושם: "ומה שאמרו להאריך בד' של אחד, לא אמרו להאריך ולמשוך בקריאת הד', שהרי כל אות שבסוף התיבה ואין נקודה תחתי', היא נחטפת לגמרי, אלא יאריך במחשבתו להמליכו בד' רוחות בקריאת הד' ואחרי' בטרם שיתחיל ברוך שם".

5) אולי הכוונה להעיר שהאריכות באחד (במחשבה) הו"ע של גדלות, אם ע"ד "שופר גדול" שיהי' רק לעת"ל, או (כפי שמסתבר יותר) ע"ד "חשבון גדול" שישנו גם עתה.

6) ושם (דרושי ר"ה נט, ג ואילך), ש"לעתיד לבוא כתיב והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול .. שהוא המשכה מבחי' שאינו בגדר עלמין .. למעלה מעלה מבחי' ההמשכה שמבחי' שופר סתם .. שופר שלעתיד יהי' בחי' המשכה מבחי' רעוא דכל רעוין שהוא בחי' המקור לרצונות, והוא למעלה מבחי' .. רצון העליון סתם הנק' שופר סתם". ומסיים, "אעפ"כ יש לנו יוה"כ .. תוקעים ביוהכ"פ אחר נעילה תקיעה אחת והוא מבחי' שופר גדול .. אך באמת כל זה הוא רק

ב) מ״ש אאמו״ר[2] שהד׳ רבתי הוא בכתר — יש להעיר, **שבאמרי בינה שער הק״ש סס״ו ואילך**, מבואר, **שהדל״ת הוא כח הדבור שלמעלה מהתחלקות כתר מלכות.**

הארה מבחי׳ שופר גדול, ועיקר התגלות עצמותו יהי׳ לע״ל בב״א, כי אז יתקע בשופר גדול ממש״.

7) ושם (וראה גם אגה״ק ס״ל) — בביאור מארז״ל ״כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול״, ש״הוא מבחי׳ א״ס וסובב כ״ע״, ״וזהו .. חשבון גדול דייקא, כי גדול ה׳ ומהולל מאד בלי סוף ותכלית וגבול״. ועד״ז מבואר בכ״מ באגה״ק במעלת הצדקה שעל ידה נמשך בחי׳ הבלי גבול.

הוספה

ב״ה, אור ליום ד׳ י״ט שבט, התרצ״ב.

אהוביי מחמדיי שיחיו.

קבלתי את מכתבך הבטוח משבוע העברה, ות״ח בעד זה. ויהי נא מטובכם לשלוח גם משארי מכתבים כאשר כתבתי לך, היינו מי״ט כסלו דאשתקד ומכד״ט דהשתא.

וע״ד הערותיך על מכתבי, נהנתי מהם מאד, ואם חכם בני ישמח לבי גם אני[1] כו׳, ומי יתן והי׳ שתעשו הערות גם על שארי הענינים האמורים בו.

ובגוף הערותיך, הנה הערתך הא׳ שרצית לומר שלא הי׳ אפשר להיות הוידוי לא לפני שנת ד׳ וז׳, דכיון שצ״ל בוידוי כל המעשרות ולפניהם עדיין לא הפריש מעשר עני, איך יאמר לגר ליתום כו׳, וא״כ מי יאמר שהוידוי עיקרו תלוי במעשר עני דוקא.

הנה מלבד זה שאם נאמר שעיקרו של וידוי אינו תלוי כשהפריש מעשר עני דוקא, למה באמת הונחה מצות וידוי אחר שהפריש כל מיני מעשר, ולא אחר כל שנה ושנה בפ״ע (ויאמר בהוידוי דכל שנה רק מענין המעשרות השייכים להשנה ההיא), הרי כתבת בעצמך שאין מעבירין על המצות, וא״כ למה מאחרין הוידוי שאחר שנות א׳ ב׳, וד׳ ה׳, עד אחר שנות ג׳ ו׳. אלא ע״כ לומר שעיקרו דוידוי תלוי כשהפריש מעשר עני דוקא.

הנה מלבד זה, לשון הרמב״ם בפי״א מהלכות מע״ש ונ״ר הלכה ב׳, ״ואין מתודין וידוי זה אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר עני״, מורה שהוא תלוי במעשר עני דוקא.

וגם לשון הכתוב כי תכלה לעשר כו׳ בשנה השלישית כו׳ ואמרת כו׳ בפ׳ תבוא[2], ולא קאמר כי תכלה לעשר כו׳ דשלש שנים כאמור בפ׳ ראה[3], מקצה שלש שנים, ולא קאמר שם מקצה השנה השלישית, משמע ומורה שמצות וידוי תלוי׳ בעיקרה כשהפריש מעשר עני דוקא.

---

1) ע״פ משלי כג, טו.
2) כו, יב־ג.
3) יד, כח.

וגם לשון הכתוב שנת המעשר, שפשוטו של מקרא קאי על המעשר עני שהוא בשנה השלישית דוקא (כמ"ש בתרגום ירושלמי שנת מעשרתא מסכיניא, וכן הוא בראב"ע ובפירוש הרשב"ם. ורש"י פירש שנת המעשר על מעשר ראשון ע"ש[4], והוא מהגמרא דר"ה די"ב ע"ב. ולשון הספרי[5] מורה יותר שמפרש שנת המעשר על מעשר עני. ועיין בפי' התורה והמצוה להמלבי"ם לשם. ובאמת גם מהגמרא דר"ה שם מוכח שפשוטו של מקרא המעשר מורה על מעשר עני, וכמו שאמרו שם או אינו אלא אף מעשר ראשון נמי יבטל כו', והיינו שיתפרש כפשוטו של מקרא שהמעשר קאי על מעשר עני, ורק מצד הכרח הלימודים מהפסוקים שהביאו שם ע"כ לפרש שהמעשר קאי על מעשר ראשון, ועכ"ז פשוטו של מקרא נשאר שהמעשר קאי על מעשר עני, וד"ל), וע"ז כתוב אח"כ מצות וידוי ואמרת כו', משמע מזה שהוידוי עיקרו תלוי במעשר עני.

הערתך הב', שרצית לומר שמי שאין לו אלא מעשר ראשון או מעשר עני ג"כ ישנו בוידוי, והבאת סמוכים לזה (למעשר ראשון), והמימרא דר"ל בסוטה דמ"ח ע"א. להוי ידוע לך כי בפי' הרדב"ז על הרמב"ם (הנדפס בווארשא) בהל' מע"ש ונט"ר פי"א הלי"ד חקר בזה, ומסיק שאינו מתודה. ועיין מזה ג"כ בספר מנחת חינוך על ספר החינוך במצות וידוי מעשר ע"ש.

ואין סתירה לזה מהמימרא דר"ל, כי הנה מצות הוידוי שע"ז כתיב ואמרת כו', תלה אותו הקרא בהאמור מקודם כי תכלה לעשר כו' כמובן. והנה רש"י בסוטה שם פירש הואיל ופתח בו הכתוב תחלה, הוא מ"ש בפסוק כי תכלה כו' ונתת ללוי זה מעשר ראשון לגר זה מעשר עני בשעריך זה מע"ש, וא"כ מאחר שאין כאן האמור בפסוק כי תכלה כו', התחלה דונתתה ללוי זה מעשר ראשון, אז אין אחר זה הוידוי האמור בפסוק ואמרת כו', מאחר שהקרא דואמרת כו' תלוי בהקרא דכי תכלה כו'. אך בגוף הוידוי הרי התחלה הוא מע"ש וביכורים שהם הנקראים קדש, שבזה מתחיל הוידוי בערתי הקדש כו', ולכן מי שיש לו מע"ש או ביכורים שעליהם יתכן לומר בערתי הקודש, שהם התחלה בגוף הוידוי, מתודה, משא"כ מי שאין לו אלא מעשר ראשון (ומכ"ש מעשר עני בלבד, שאינו גם תחלה בהפסוק דכי תכלה כו'), מפני מה יש סברא לומר שישנו

---

4) ושם: "שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפני' .. ואיזה זה מעשר ראשון".

5) "אין לי אלא מעשר עני שבו דיבר הכתוב וכו'".

בוידוי מפני מעלתו שפתח בו הכתוב תחלה. א״כ הגע עצמך, הרי מפני הסברא הזאת דתחלה גופא צריך להיות שלא יתודה עליו, כי הרי אין כאן תחלה דוידוי שהוא בערתי הקדש שיתכן לאומרו רק על מע״ש וביכורים, והרי עכ״פ התחלה דגוף הוידוי כחו יותר חזק מהתחלה הקודם כמובן. וא״כ מפני מה היית רוצה לומר שישנו בוידוי הוא מפני כחו דתחלה, הנה מפני כח דתחלה גופא היותר חזק מהתחלה הזה דמעשר ראשון צריך להיות שלא יהא יכול להתוודות עליו.

ומכ״ש לפי דעת הרמב״ם בהלכות מע״ש פי״א סוף הלכה י״ג[6], שנראה ברור שמפרש שפתח בו הכתוב תחלה הוא ממ״ש בגוף הוידוי וגם נתתיו ללוי.

(לא כפרש״י שקאי על ונתתה ללוי דפסוק כי תכלה כו׳. ובירושלמי פ״ה דמע״ש ריש הלכה ה׳ בגמרא שם נתתיו ללוי מכאן שאין נותנין מעשר לכהונה ע״ש, מוכח מזה כהרמב״ם שהלימוד הוא מהפסוק דנתתיו ללוי שבפסוק ואמרת, ולא מונתתה ללוי שבפסוק כי תכלה, כי הרי ע״כ כוונת הירושלמי שם הוא להדין שאם נותנים מעשר ראשון לכהן אין וידוי, שהוא דעת יוחנן כה״ג האמור במשנה שם, כי א״א לומר שהכוונה הוא על עצם הדין שמעש״ר צריך להיות ללוי דוקא ולא לכהן (וכמו שמשמע מפירוש הפני משה שם), כי א״כ למה הובא הדין הזה כאן שמיירי בענין וידוי, וגם למה אין לומדין זה מכמה פסוקים הקודמים לו שכתוב בהם שנתינת מעשר הוא ללוי, בפ׳ קרח[7] ובפ׳ ראה[8] ועוד ועוד. אלא ע״כ שכוונת הירושלמי הוא להדין דוידוי, שאם נותנים מעש״ר לכהן אין וידוי, ולכן למדו מהפסוק המיירי בוידוי. וא״כ למה לנו לעשות פלוגתא בזה בין הירושלמי להבבלי בענין הלימוד, יותר טוב להשוותם (אחר שבבבלי אינו מפורש הכתוב שפתח בו תחלה), שגם כוונת הבבלי בפתח בו הכתוב תחלה, הוא על נתתיו ללוי, ולכן הביא הרמב״ם הלימוד מן נתתיו ללוי האמור בירושלמי, וס״ל שגם כוונת הבבלי כך).

ומה שנקרא תחלה, הוא שהוא תחלה בנתינה, כי בפסוק כתוב ב׳ דברים, ביעור, בערתי, ונתינה, נתתיו. הנה בנתינה פתח בו תחלה ללוי, שקאי על מע״ר, כי הנה בהוידוי צריך להיות לעיכוב שיקויים כל הדברים האמורים בפסוק דוידוי, שיש בו כמה דברים, בערתי, ביעור, נתתיו,

---

6) ״ובזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים לא היו מתודין, שנאמר וגם נתתיו ללוי״.
7) יח, כא ואילך.
8) יד, כח־ט.

נתינה, לא עברתי ממצותיך, לא הפרשתי ממין על שאינו מינו כו׳, לא אכלתי באוני, ולא בערתי ממנו בטמא, וכן כל השאר, והם כולם לעיכובא, עיין בתפארת ישראל פ״ה דמע״ש ביכין סי׳ ס״ג וסי׳ ס״ח. ובכולם מעכב התחלה שבכל א׳ מהם, היינו שאם לא קיים התחלה באיזו מהם אינו יכול להתוודות מפני שצריך לומר כל הוידוי, ואיך יאמר שקר. משא״כ אם קיים התחלה בכ״א מהם אינו אומר שקר. ולכן כשלא קיים התחלה דהנתינה שהוא הנתינה דמע״ר ללוי שנתנו לכהן, אינו יכול להתוודות.

וא״כ הגע עצמך, ומה אם התחלה שבכל דבר מעכב להוידוי, מכ״ש וק״ו שהתחלה דסדר הדברים, דהיינו התחלה בערתי הקדש מן הבית, ואח״כ וגם נתתיו ללוי כו׳, הנה התחלה שהוא בערתי הקדש שקאי על מע״ש וביכורים, בודאי מעכב, והיינו התחלה דהפסוק בכלל, שהוא בערתי הקדש שקאי על מע״ש וביכורים (שדַי בא׳ מהן, כי מע״ש הוא קדש, וביכורים קרוי קדש), מעכב לגמרי, פירוש שעליהם הוא עיקר הוידוי (וכנראה הם הצריכים להיות להתבער, ואם אין לו מה לבערם, שכבר אכלם במועדם, לא יהא חייב בוידוי, וצ״ע), ולכן מי שאין לו מע״ש וגם לא ביכורים אינו מתודה.

ושארי הדברים האמורים בפסוק שהם בכלל הפסוק אינם תחלה לא עליהם קאי עיקר הוידוי, אך מכל א׳ מהם, מעכב התחלה שבכ״א מהן, להוידוי הקאי על מע״ש וביכורים, שאם לא קיים איזו תחלה שבכ״א מהם (לוא יהא לא עתה, רק מקודם, היינו אם לא קיימם גם מקודם, לא כמו במע״ש וביכורים שצריך לקיים עתה דוקא, בזמן הביעור, וד״ל), אז א״א להתוודות על המע״ש והביכורים. ולכן על מעשר ראשון בלבד (ומכ״ש על מעשר עני) אינו מתוודה, כי הרי חסר התחלה שבכלל הפסוק.

ולפי האמור כשתעמיק בזה יתורצו הקושיות שבמנחת חינוך שם, ואכמ״ל. וכ״ז בדא״פ כמובן.

הערתך הג׳ מהשירי קרבן בירושלמי סוטה ספ״ז שזמן הקהל הי׳ בלילה (שאדרבה מזה סיוע לדבריי[9]), גם אני לע״ע לא מצאתי לו חבר. ופירושו שם דחוק, לוא יהא אפילו אם גרסינן רק מראש בלא מִלַת השנה, כי מה שייך ענין הבדלה בין יו״ט לחוה״מ לענין הקהל במוצאי שביעית

---

9) בהמכתב דט״ו כסלו (ע׳ רמו), ש״קריאת הקהל הוא במל׳ .. מדת המל׳ היא מדת לילה״.

לשמינית ולהקריאה דהקהל, שיהי׳ יכולים לטעות שמאחר שלא שנו בהמשנה הבדלה בין יו״ט לחוה״מ יאמרו שלא היו מבדילין אז, הרי הקריאה הי׳ המלך קורא, והבדלה כ״א עושה, ואינו שייך זה לענין שביעית ושמינית כלל. ומנין הי׳ סברא לר׳ חגיי לומר ולהקשות ואינו צריך להבדיל. ומ״מ בעצם הענין משמע כדבריו, שמוצאי יו״ט הוא בלילה, וכמו בשמחת בה״ש בסוכה פ׳ החליל[10] שקנקטו ג״כ במוצאי יו״ט כו׳ שקאי בלילה.

הערתך הד׳, שבירושלמי שם אמרו טעם לקריאת פ׳ מעשרות בהקהל ע״י שיצאו ישראל משביעית לשמינית שלא לשכח את המעשרות. להוי ידוע לך שגם לי הי׳ ידוע הירושלמי בעת כתבי לך, אפס הרי צריך להבין הטעם הזה, הכי מפני שלא קיימו מצות מעשרות בשביעית ישכחו על זה, הרי אז היו ישראל במעלה גבוה מאד, ובפרט כשמקיימים מצות שביעית שהם בחי׳ גבורי כח[11], מנין תפול בהם השכחה (ולפי דין הנגלה, למה לא עשו איזה סימן וקריאה בשנה הד׳ שבַל ישכחו להעשיר מע״ש שלא הי׳ נוהג בשלישית. ודוחק לומר מפני שעכ״פ הי׳ מצות מעשרות בשנה הד׳).

ע״כ לומר שבעצם יש שייכות להקריאה דהקהל למצות מעשרות (וכדוגמא זאת מצינו בתקיעת שופר שאינו בשבת מפני גזירה דרבה כאמור במס׳ ר״ה, ועכ״ז הרי מבואר בלקו״ת בד״ה יו״ט של ר״ה כו׳[12] שעיקרו של דבר הוא מפני שההמשכה שנמשך ע״י תק״ש בבית שני בגבולין נמשך זה ע״י שבת עצמו, ע״ש). והוא כאמור במכתבי.

וגם הטעם דשלא לשכח עולה ברוחניות הדברים, והוא כי שכיחה שייך לומר על דבר קטן, כאמור בלקו״ת בדרושי ר״ה[13] בענין זכרונות, ע״ש, והזמן דהמעשרות הרי זה רומז על מל׳ בזמן קטנותה, ובשביעית הרי זה רומז על מל׳ בזמן נערותה, הנסירה שמקבלת מבינה עצמה שלא ע״י ז״א[14], א״כ הבחי׳ דמעשרות, בנין המל׳ בזמן קטנותה, הוא דבר קטן לגבי בחי׳ שביעית, שייך לומר שישכחו עליו. אך איך יתכן לומר בחי׳ שכחה מצד השוכח (כי מה שיתכן לומר שכחה מצד שהוא דבר קטן הוא

---

10) נא, א.
11) ויק״ר בתחלתו.
12) דרושי ר״ה נז, א ואילך.
13) שם נח, ג.
14) כמבואר בהמכתב דט״ו כסלו (ע׳ רמד).

מצד הדבר הנשכח שיתכן שיִשָּׁכַח הדבר ההוא, אבל איך ימצא מציאות שכחה בהשוכח) בשנת השמיטה, הנה גם זה א"ש, כי הרי ענין הנסירה הוא נסירת האחוריים, שנעשה אחור לז"א בפ"ע ולמל' בפ"ע (שמזה נמשך הברי' דהשסועה שיש לה ב' גבין וב' שדראות, ורמזתי לך מענין זה באיזו מכתב, כמדומה בכ"ד טבת[15]), והוא בחי' תרגום אחוריים, הנה שכחה נמשך מבחי' אחוריים וכידוע, לכן יתכן מצד השוכח ג"כ...

אך איך אפשר להזכירם שבל ישכחו, הוא מפני כי קריאת הקהל הוא בשנה הח' בחג הסוכות, שכבר כלה הנסירה דגבורי כח דשנת הז', ובשנת הח' גופא ג"כ כלה הנסירה דעשי"ת בכלל ודר"ה בפרט, כי הרי בסוכות המל' באה בפנים, לכן יתכן לומר להזכירם ושיזכרו, וכמובן...

15) ראה מכתב כ"ד טבת שנה זו (תרצ"ב) — לקוטי לוי"צ אגרות־קודש ס"ע רנא.